

Lise Öğrencilerinin Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonları ve Engelleri
ile Mental İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İhsan KUYULU

DOI: <https://doi.org/10.38021/asbid.1216083>

ORJİNAL ARAŞTIRMA

Bingöl Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi,
Bingöl/Türkiye

Öz

Bu araştırma lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları ve engelleri ile mental iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim döneminde Bingöl ilinde, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselerde öğrenim gören gönüllü 572 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin soruların yer aldığı form, Gürbüz ve diğ. (2012) “Boş zaman engelleri-18” ölçeği, Oyar vd. (2001) “Katılım motivasyon ölçeği” ve Tennant vd. (2007) tarafından geliştirilen, Keldal (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan “Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22 paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve anlamlılık derecesi 0.05 olarak belirlenmiştir. Verilerin normallik dağılımları test sonuçlarına göre, normal dağılım gösteren verilerin analizlerinde bağımsız değişkenlerin ikili karşılaştırmaları için T testi, çoklu karşılaştırmaları için ise Anova analizi yapılmıştır. Değişkenler arasında farklılık bulunması durumunda ise bu farklılığın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını belirleyebilmek üzere ise Post-Hoc testlerinden homojenlik sonuçlarına göre Tukey HSD ve Dunnet T3 testleri kullanılmıştır. Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ile rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye rastlanmazken; rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu ve mental iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Rekreatif Katılım Motivasyonu, Rekreatif Engel, Mental İyi Oluş

Sorumlu Yazar:

İhsan KUYULU
ihsankuyulu444@hotmail.com

**Investigation of the Relationship between High School
Students' Motivation and Barriers to Participate in
Recreational Activities and their Mental Well-Being**

Abstract

This research was carried out to examine the relationship between high school students' motivation to participate in recreational activities and their barriers and mental well-being levels. The research sample group consisted of 572 volunteer students studying in high schools affiliated with the Ministry of National Education in the province of Bingöl in the 2022-2023 academic year. As a data collection tool, the form containing questions about the demographic information of the participants was prepared by Gürbüz et al. (2012) “Leisure barriers-18” scale, Oyar et al. (2001) “Participation motivation scale” and Tennant et al. (2007) and adapted into Turkish by Keldal (2015), the “Warwick-Edinburgh Mental Well-Being Scale” was used. The obtained data were analyzed using the SPSS 22 package program and the degree of significance was determined as 0.05. According to the test results of the normality distribution of the data, the T-test was used for pairwise comparisons of independent variables and Anova analysis for multiple comparisons in the analysis of normally distributed data. If there is a difference between the variables, Tukey HSD and Dunnet T3 tests were used according to the homogeneity results from the Post-Hoc tests in order to determine which group or groups caused this difference. While there was no statistically significant relationship between the barriers to participation in recreational activities and the motivation levels of participation in recreational activities of high school students participating in the study; Statistically, a moderately positive and significant relationship was found between the motivation to participate in recreational activities and the levels of mental well-being.

Keywords: Recreational Participation Motivation, Recreational Handicaps, Mental Well-Being

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
07.11.2022

Kabul Tarihi:
14.12.2022

Online Yayın Tarihi:
23.12.2022

Giriş

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler sonucu ortaya çıkan makineleşme ve buna bağlı olarak seri üretimde rolü azalan insanın iş hayatındaki yükünün ve sorumluklarının azalması sonucu boş zaman kavramı ortaya çıkmıştır. Karaküçük'e göre boş zaman; bireylerin yapmakla yükümlü oldukları zorunlu davranışlarını bir yana bırakıp, kendi istek ve arzularınca hareket edebildikleri, kendilerini geliştirmelerine olanak sunan ve keyif aldıkları etkinliklere katılma imkânı sağlayan süreçleri ifade eden bir zaman dilimidir (Karaküçük, 1999). Boş zaman olarak açıklanan bu süreçte gerçekleştirilen etkinlikler, bireyleri sosyal, kültürel ve psikolojik açıdan geliştirirken aynı zamanda toplumsallaşmalarına da önemli katkılar sağlamaktadır.

Boş zaman kavramıyla yakın ilişkili bir diğer kavram ise rekreasyon kavramıdır. Rekreasyon terimi, bireylerin boş zamanlarını veya serbest zamanlarını dinlendirici ya da eğlendirici aktivitelere gönüllü olarak katılım sağlayarak geçirmeleri şeklinde ifade edilir (Coleman ve Barries, 2000; Şama, 2003). Özellikle Covid-19'dan sonra insanların rekreasyon farkındalıklarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Reaktif etkinliklere katılmak isteyen insanların sayılarında da önemli artış görülmüştür. Ancak ilgi de ne kadar artış görülürse görülsün uygulama noktasında, rekreatif alanların azlığı, katılmak istenen rekreatif faaliyetlerin olmaması ya da katılmak istenen rekreatif faaliyetlere ulaşılabilsen bile bireyde yeterli motivasyonun olmayışı gibi çeşitli faktörler bireylerin rekreatif faaliyetlere katılımını olumsuz etkilemiştir. Bu durumdan en çok etkilenen kitlelerden biri olarak da ekonomik özgürlüğü elinde bulunmayan öğrenci gruplarının olduğu düşünülmektedir.

Bütün imkânsızlık ve zorluklara rağmen bireylerin rekreatif faaliyetleri dair motivasyonları, bireyin etkinliğe katılma isteği, bunun için harekete geçmesi ve bu hareket sırasında gerçekleşen uygulamaları sürdürmesi şeklinde tanımlanabilir. İşte bu olumlu motivasyon bireylerin rekreatif faaliyetlere katılarak iyi vakit geçirmelerini ve birçok açıdan gelişerek zihinsel olarak rahatlamalarına olanak sunabilmektedir. Bu rahatlama sonucu bireyde ortaya çıkabilecek mental iyi oluş kavramı ise Sawyer ve diğerlerine göre, ferdin o esnadaki hissel, bilişsel, davranışsal ve çevresel davranımlardan doyuma ulaştığını, huzur duyumsadığını ve bu manada psikolojik ve mental olarak bir kargaşa hissetmemesi durumu şeklinde açıklanabilir (Sawyer ve diğerleri 2001). Literatürdeki araştırma sonuçları mental iyi oluşun bireylerin ruh sağlığının olumlu yanını yansıtan önemli bir etken olduğunu göstermektedir (Koivumaa 2005).

Bu bilgiler ışığında tasarlanan bu araştırma kapsamında yoğun ve yorucu akademik faaliyetleri yürütme zorunda kalan öğrencilerin içinde buldukları bu durumun rekreatif faaliyet motivasyonlarını ne kadar etkilediğini ve rekreatif faaliyetlere katılım noktasında yaşadıkları güçlerin mental iyi oluşlarına etkilerini belirlemek amaçlanmıştır. Farklı değişkenler açısından

değerlendirilecek bu kriterlere etkisi olan unsurların belirlenmesiyle literatüre önemli katkılar sağlamak amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışma Grubu

Lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları ve engelleri ile mental iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu kolayda örneklem yöntemi ile Bingöl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 366'sı kadın 206'sı erkek olmak üzere toplam 572 öğrenci oluşturmaktadır. Kolayda örneklemede veriler, ana kütleden en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Malhotra, 2004; Aaker, vd., 2007; Zikmund, 1997).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde katılımcıların demografik bilgilerini yansıtacak (cinsiyet, spor geçmişi, vb.) sorular bulunmaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Gürbüz ve diğ. (2012) "Boş zaman engelleri-18" ölçeği, Oyar ve diğ. (2001) "Katılım motivasyon ölçeği" ve Tennant vd. (2007) tarafından geliştirilen, Keldal (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan "Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır.

İstatistiksel Analizler

Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kariyer kaygı düzeylerini araştırmak amacıyla kullanılan ölçek aracılığıyla toplanan veriler istatistiksel paket programı SPSS.22 aracılığıyla analiz edilip sonuçlar yorumlanmıştır. Demografik bilgiler ve diğer grup sorulara ait fikir edinilmesini sağlamak amacıyla aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları içeren tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Katılımcıların kariyer kaygı düzeylerinin bazı demografik değişkenlerle ilişkisini tespit etmek amacıyla ilk etapta dağılımların normalliği (Kolmogorov-Smirnov) daha sonra çarpıklık ve basıklık (Skewness and Kurtosis) testlerine bakılmıştır. Osborne ve Amy (2004) "normal" ifade puanları Z değeri -3 ile +3 arasında değişen puanlar, "uç değerler" ise Z değeri -3 ile +3 aralığı dışında olan puanlardır şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte ± 1 arasında bulunan basıklık değeri çoğu psikometrik ölçümler için mükemmel olarak kabul edilir, ancak belirli bir uygulamaya bağlı olarak çalışmada kullanılacak verilerin normal dağılım göstermesi, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır (Shao, 2002). Test sonuçlarına göre normal dağılım gösteren değişkenler için Bağımsız Örneklem T (Independent Sample T) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) testleri uygulanmıştır. Değişkenler arasında farklılık bulunması durumunda ise bu farklılığın hangi grup veya gruplardan kaynaklandığını belirleyebilmek üzere ise Post-Hoc testlerinden homojenlik sonuçlarına göre Tukey

HSD ve Dunnet T3 testleri kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu bölüm çalışmanın istatistiksel sonuçlarının açıklanacağı bölümdür. Araştırmaya katılan kişilerin demografik özelliklerine göre yapılmış istatistiksel analizlere yer verilecektir.

Tablo 1

Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları ve engelleri ile mental iyi oluş düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması;

	Cinsiyet	N	X	S.s	t	p	
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri	Birey Psikolojisi	Erkek	206	2,37	,703	-3,486	,001**
		Kadın	366	2,58	,684		
	Bilgi Eksikliği	Erkek	206	2,65	,826	-1,209	,227
		Kadın	366	2,73	,780		
	Tesis	Erkek	206	2,98	,808	,974	,330
		Kadın	366	2,91	,771		
	Arkadaş Eksikliği	Erkek	206	2,31	,847	-,200	,841
		Kadın	366	2,33	,829		
	Zaman	Erkek	206	2,59	,751	-,896	,371
		Kadın	366	2,65	,641		
	İlgi Eksikliği	Erkek	206	2,43	,828	-2,058	,040*
		Kadın	366	2,57	,762		
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri Genel Puan	Erkek	206	2,55	,510	-1,721	,086	
	Kadın	366	2,63	,444			
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu	Beceri Gelişimi	Erkek	206	2,67	,492	-,888	,375
		Kadın	366	2,71	,461		
	Takım Üyeliği/Ruhu	Erkek	206	2,57	,527	2,424	,016**
		Kadın	366	2,45	,593		
	Eğlence	Erkek	206	2,60	,487	-2,729	,007**
		Kadın	366	2,71	,385		
	Arkadaşlık	Erkek	206	2,32	,595	1,214	,225
		Kadın	366	2,26	,548		
	Başarı/Statü	Erkek	206	2,62	,469	-1,334	,183
		Kadın	366	2,67	,375		
	Hareket Aktif Olma	Erkek	206	2,69	,468	,348	,728
		Kadın	366	2,67	,461		
Enerji Harcama	Erkek	206	2,64	,446	2,161	,031**	
	Kadın	366	2,56	,419			
Yarışma	Erkek	206	2,64	,517	-1,360	,175	
	Kadın	366	2,70	,435			
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu Genel Puan	Erkek	206	2,63	,396	,124	,902	
	Kadın	366	2,63	,329			
Mental İyi Oluş Genel Puan	Erkek	206	51,12	10,777	4,569	,000***	
	Kadın	366	46,74	11,142			
Toplam			572				

$p < 0,05*$, $p < 0,01**$, $p < 0,001***$

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan lise öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ölçeği alt boyutlarından birey psikolojisi ve ilgi eksikliği alt boyutlarında, rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından takım üyeliği/ruhu, eğlence ve enerji harcama alt boyutlarında ve mental iyi oluş genel puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 2

Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları ve engelleri ile mental iyi oluş düzeylerinin yakınızdaki spor tesisi var mı? değişkenine göre karşılaştırılması;

		Yakınızdaki spor tesisi var mı?	N	X	S.s	t	p
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri	Birey Psikolojisi	Evet	301	2,46	,679	-1,475	,141
		Hayır	271	2,55	,716		
	Bilgi Eksikliği	Evet	301	2,62	,831	-2,611	,009**
		Hayır	271	2,79	,749		
	Tesis	Evet	301	2,87	,803	-2,307	,021*
		Hayır	271	3,02	,757		
	Arkadaş Eksikliği	Evet	301	2,27	,856	-1,683	,093
		Hayır	271	2,38	,807		
	Zaman	Evet	301	2,63	,658	-,037	,971
		Hayır	271	2,63	,711		
İlgi Eksikliği	Evet	301	2,45	,746	-2,262	,024*	
	Hayır	271	2,60	,828			
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri Genel Puan		Evet	301	2,55	,485	-2,882	,004**
		Hayır	271	2,66	,445		
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu	Beceri Gelişimi	Evet	301	2,73	,460	2,169	,031*
		Hayır	271	2,65	,482		
	Takım Üyeliği/Ruhu	Evet	301	2,50	,586	,186	,852
		Hayır	271	2,49	,557		
	Eğlence	Evet	301	2,70	,414	1,611	,108
		Hayır	271	2,64	,441		
	Arkadaşlık	Evet	301	2,28	,543	-,151	,880
		Hayır	271	2,29	,591		
	Başarı/Statü	Evet	301	2,67	,400	1,163	,245
		Hayır	271	2,63	,423		
Hareket Aktif Olma	Evet	301	2,70	,448	1,189	,235	
	Hayır	271	2,65	,479			
Enerji Harcama	Evet	301	2,62	,406	2,168	,031*	
	Hayır	271	2,55	,452			
Yarışma	Evet	301	2,70	,460	1,641	,101	
	Hayır	271	2,64	,473			
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu Genel Puan		Evet	301	2,65	,349	1,609	,108
		Hayır	271	2,61	,358		
Mental İyi Oluş Genel Puan		Evet	301	49,07	11,159	1,693	,091
		Hayır	271	47,48	11,211		
Toplam			572				

$p<0,05^*$, $p<0,01^{**}$

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrenciler yakınızdaki spor tesisi var mı? değişkenine göre rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ölçeği alt boyutlarından bilgi eksikliği, tesis ve ilgi eksikliği alt boyutlarında ve rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu ölçeği alt

boyutlarından enerji harcama alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 3

Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım engelleri düzeylerinin sınıf değişkenine göre karşılaştırılması;

	Sınıf	N	X	S.s	f	p	LSD	
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri	Birey Psikolojisi	1.Sınıf ^a	158	2,55	,664	,591	,621	
		2.Sınıf ^b	177	2,47	,730			
		3.Sınıf ^c	182	2,47	,686			
		4.Sınıf ^d	55	2,55	,734			
	Bilgi Eksikliği	1.Sınıf ^a	158	2,70	,773	3,243	,022*	d<a,b,c
		2.Sınıf ^b	177	2,75	,803			
		3.Sınıf ^c	182	2,76	,780			
		4.Sınıf ^d	55	2,40	,856			
	Tesis	1.Sınıf ^a	158	2,90	,824	,253	,859	_____
		2.Sınıf ^b	177	2,97	,815			
		3.Sınıf ^c	182	2,95	,721			
		4.Sınıf ^d	55	2,90	,786			
	Arkadaş Eksikliği	1.Sınıf ^a	158	2,36	,899	,724	,538	_____
		2.Sınıf ^b	177	2,34	,823			
		3.Sınıf ^c	182	2,32	,800			
		4.Sınıf ^d	55	2,17	,798			
	Zaman	1.Sınıf ^a	158	2,70	,731	1,231	,298	_____
		2.Sınıf ^b	177	2,58	,699			
		3.Sınıf ^c	182	2,64	,582			
		4.Sınıf ^d	55	2,52	,784			
İlgi Eksikliği	1.Sınıf ^a	158	2,56	,824	,288	,834	_____	
	2.Sınıf ^b	177	2,48	,804				
	3.Sınıf ^c	182	2,53	,749				
	4.Sınıf ^d	55	2,50	,780				
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri Genel Puan	1.Sınıf ^a	158	2,63	,501	,924	,429	_____	
	2.Sınıf ^b	177	2,60	,472				
	3.Sınıf ^c	182	2,61	,429				
	4.Sınıf ^d	55	2,51	,497				
Toplam		572						

$p<0,05^*$

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ölçeği alt boyutlarından bilgi eksikliği puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 4

Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları düzeylerinin Sınıf değişkenine göre karşılaştırılması;

	Sınıf	N	X	S.s	f	p	LSD	
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu	Beceri Gelişimi	1.Sınıf ^a	158	2,74	,502	4,528	,004**	d<a,b,c
		2.Sınıf ^b	177	2,73	,423			
		3.Sınıf ^c	182	2,69	,455			
		4.Sınıf ^d	55	2,48	,539			
	Takım Üyeliği/Ruhu	1.Sınıf ^a	158	2,53	,564	1,069	,368	
		2.Sınıf ^b	177	2,51	,556			
		3.Sınıf ^c	182	2,43	,593			
		4.Sınıf ^d	55	2,51	,576			
	Eğlence	1.Sınıf ^a	158	2,68	,390	,183	,908	
		2.Sınıf ^b	177	2,68	,432			
		3.Sınıf ^c	182	2,68	,407			
		4.Sınıf ^d	55	2,63	,568			
Arkadaşlık	1.Sınıf ^a	158	2,28	,601	1,303	,273		
	2.Sınıf ^b	177	2,35	,551				
	3.Sınıf ^c	182	2,23	,543				
	4.Sınıf ^d	55	2,29	,573				
Başarı/Statü	1.Sınıf ^a	158	2,70	,369	2,689	,046*	d<a,b	
	2.Sınıf ^b	177	2,69	,389				
	3.Sınıf ^c	182	2,61	,422				
	4.Sınıf ^d	55	2,56	,527				
Hareket Aktif Olma	1.Sınıf ^a	158	2,71	,404	2,187	,088		
	2.Sınıf ^b	177	2,70	,443				
	3.Sınıf ^c	182	2,67	,473				
	4.Sınıf ^d	55	2,53	,613				
Enerji Harcama	1.Sınıf ^a	158	2,58	,424	,317	,813		
	2.Sınıf ^b	177	2,61	,427				
	3.Sınıf ^c	182	2,59	,399				
	4.Sınıf ^d	55	2,54	,548				
Yarışma	1.Sınıf ^a	158	2,68	,462	1,593	,190		
	2.Sınıf ^b	177	2,73	,429				
	3.Sınıf ^c	182	2,65	,480				
	4.Sınıf ^d	55	2,59	,539				
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu Genel Puan	1.Sınıf ^a	158	2,65	,361	1,607	,187		
	2.Sınıf ^b	177	2,66	,331				
	3.Sınıf ^c	182	2,61	,335				
	4.Sınıf ^d	55	2,56	,450				
Toplam		572						

p<0,05*, p<0,01**

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından beceri gelişimi ve başarı/statü alt boyutlarında puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0.05).

Tablo 5

Araştırmaya katılan öğrencilerin mental iyi oluş düzeylerinin sınıf değişkenine göre karşılaştırılması;

	Sınıf	N	X	S.s	f	P	LSD
Mental İyi Oluş Genel Puan	1.Sınıf ^a	158	49,25	11,808	3,570	,014*	c<a,b
	2.Sınıf ^b	177	49,64	9,952			
	3.Sınıf ^c	182	46,13	11,003			
	4.Sınıf ^d	55	48,61	12,976			
Toplam		572					

p<0,05*

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre mental iyi oluş genel puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0.05).

Tablo 6

Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım engelleri düzeylerinin aile gelir düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması;

	Aile Gelir Düzeyi	N	X	S.s	t	p	
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri	Birey Psikolojisi	Düşük ^a	45	2,42	,705	1,691	,185
		Orta ^b	498	2,50	,690		
		Yüksek ^c	29	2,72	,802		
	Bilgi Eksikliği	Düşük ^a	45	2,65	,740	1,354	,259
		Orta ^b	498	2,72	,791		
		Yüksek ^c	29	2,48	,970		
	Tesis	Düşük ^a	45	3,05	,804	,595	,552
		Orta ^b	498	2,92	,769		
		Yüksek ^c	29	2,97	1,007		
	Arkadaş Eksikliği	Düşük ^a	45	2,57	,770	2,663	,071
		Orta ^b	498	2,29	,835		
		Yüksek ^c	29	2,47	,875		
	Zaman	Düşük ^a	45	2,67	,743	1,572	,208
		Orta ^b	498	2,61	,680		
		Yüksek ^c	29	2,83	,614		
	İlgi Eksikliği	Düşük ^a	45	2,62	,715	,750	,473
		Orta ^b	498	2,52	,791		
		Yüksek ^c	29	2,40	,856		
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri Genel Puan	Düşük ^a	45	2,67	,471	,607	,545	
	Orta ^b	498	2,59	,465			
	Yüksek ^c	29	2,64	,550			
Toplam		572					

p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir düzeyi değişkenine göre rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ölçeği alt boyutlarında ve rekreatif faaliyetlere katılım engelleri genel puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>0.05).

Tablo 7

Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları düzeylerinin aile gelir düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması;

		Aile Gelir Düzeyi	N	X	S.s	f	p	LSD
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu	Beceri Gelişimi	Düşük ^a	45	2,64	,514	,657	,519	
		Orta ^b	498	2,70	,459			
		Yüksek ^c	29	2,63	,619			
	Takım Üyeliği/Ruhu	Düşük ^a	45	2,48	,553	1,677	,188	
		Orta ^b	498	2,51	,565			
		Yüksek ^c	29	2,31	,702			
	Eğlence	Düşük ^a	45	2,70	,389	1,044	,353	
		Orta ^b	498	2,68	,423			
		Yüksek ^c	29	2,56	,542			
	Arkadaşlık	Düşük ^a	45	2,33	,607	,457	,633	
		Orta ^b	498	2,28	,558			
		Yüksek ^c	29	2,36	,638			
	Başarı/Statü	Düşük ^a	45	2,67	,477	,590	,555	
		Orta ^b	498	2,66	,398			
		Yüksek ^c	29	2,57	,521			
	Hareket Aktif Olma	Düşük ^a	45	2,74	,448	,840	,432	
		Orta ^b	498	2,68	,458			
		Yüksek ^c	29	2,59	,559			
	Enerji Harcama	Düşük ^a	45	2,64	,420	1,386	,251	
		Orta ^b	498	2,58	,428			
		Yüksek ^c	29	2,69	,467			
	Yarışma	Düşük ^a	45	2,68	,446	3,780	,023*	c<a,b
		Orta ^b	498	2,69	,450			
		Yüksek ^c	29	2,44	,685			
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu Genel Puan	Düşük ^a	45	2,65	,366	,563	,570		
	Orta ^b	498	2,63	,343				
	Yüksek ^c	29	2,57	,502				
Toplam			572					

p<0,05*

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir düzeyi değişkenine göre rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından yarışma boyutunda puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0.05).

Tablo 8

Araştırmaya katılan öğrencilerin mental iyi oluş düzeylerinin aile gelir düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması;

		Aile Gelir Düzeyi	N	X	S.s	f	p
Mental İyi Oluş Genel Puan	Düşük ^a	45	49,68	12,887	,364	,695	
	Orta ^b	498	48,19	11,130			
	Yüksek ^c	29	48,31	9,787			
Toplam			572				

p>0,05

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir düzeyi değişkenine göre mental iyi oluş genel puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p < 0.05$).

Tablo 9

Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları ve engelleri ile mental iyi oluş düzeylerinin yakınında spor tesisi var mı? değişkenine göre karşılaştırılması;

	Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri	Katılım Motivasyonu	Mental İyi Oluş
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Engelleri	r	1	
	p	-	
	n	572	
Rekreatif Faaliyetlere Katılım Motivasyonu	r	.056	1
	p	.183	-
	n	572	683
Mental İyi Oluş	r	.011	.389
	p	.801	.000***
	n	572	572

$p > 0,001$ ***

Tablo 9 incelendiğinde çalışmaya katılan lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ile rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiye rastlanmazken; rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu ve mental iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları arttıkça mental iyi oluş düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$).

Tartışma ve Sonuç, Öneriler

Araştırmanın bu kısmında çalışmaya ait bulguların sonuçları verilecek ve alan yazında daha önce yapılmış olan çalışmalar var ise bu çalışmalar ile tartışılacaktır.

Araştırmanın cinsiyet değişkenine göre rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ölçeği alt boyutlarından birey psikolojisi ve ilgi eksikliği alt boyutlarında, katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından takım üyeliği/ruhu, eğlence ve enerji harcama alt boyutlarında ve mental iyi oluş genel puan düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım engel ölçeği alt boyutlarından birey psikolojisi ve ilgi eksikliği erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Yani kadın öğrenciler

aktivitelere katılırken erkek öğrencilere göre daha az psikolojiye ve daha az ilgiye sahip oldukları söylenebilir. Kadın öğrenciler rekreatif faaliyetlere katılım motivasyon alt boyutlarında ise takım üyeliği/ruhu ve enerji harcama puan düzeyleri erkek öğrencilere oranla düşük çıkarken, eğlence alt boyutunda ise erkeklerden daha yüksek puana sahip oldukları anlaşılmaktadır. Erkek öğrencilerin mental iyi oluş düzeyleri kız öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde cinsiyet değişkeni ve rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ile ilgili yapılmış benzer çalışmalara rastlanılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda cinsiyetin rekreatif faaliyetlere katılım engellerinde ayırt edici bir etken olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. (Alexandris ve Carroll 1999; Damianidis vd., 2007; Özşaker 2012; Gürbüz vd., 2012; Lakot vd., 2013; Pala ve Dinç, 2013; Karaçar ve Paslı 2015; Çakır vd., 2016; Öztürk, 2016; Gümüş vd., 2017). Cinsiyet değişkeni ve rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde de çalışmamıza benzer çalışmalar görülmektedir. (Fortier vd., 1995; Kaya, 2003; Pulur, 2003; Mutlu, 2008; Martinović vd., 2011; Altunay ve Balcı, 2018; Çam, 2020) yapılan birçok çalışma çalışmamız ile paralellik gösterirken; Ardahan ve Yerlisu Lapa (2010) ve Telci (2020) yapmış oldukları çalışmalar ise çalışmamız ile paralellik göstermemektedir. Çalışmamızdaki cinsiyet değişkeni ve mental iyi oluş düzeylerini (Kardaş, 2017; Demir vd., 2018; Duran ve Çalışkan, 2020; Pulat, 2021; Koç, 2021; Aslan vd., 2021) destekleyen çalışmalarda alan yazında mevcuttur.

Rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ve sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Altın ve Barsbuğa (2014) ve Çelik (2014) yapmış oldukları çalışmada sınıf değişkeni Rekreatif faaliyetlere katılım engelleyen bir faktör olarak ortaya koymuşlardır ve bu çalışmalar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonlarında (Çam, 2020) ve mental iyi oluş düzeylerinde (Kardaş, 2017) çalışmamızı destekleyen çalışmalar da bulunmaktadır.

Rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ve gelir değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanılmıştır. Paksoy vd., (2016), Ekinçi vd., (2014) ve Polat (2017) yapmış oldukları çalışmada gelir değişkeni rekreatif faaliyetlere katılım engelleyen bir faktör olarak ortaya koymuşlardır ve bu çalışmalar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonlarında (Zümbül, 2019; Çam, 2020; Telci, 2020) ve mental iyi oluş düzeylerinde (Keldal, 2015; Demir, vd., 2018; Gilat ve cole, 2020) çalışmamızı destekleyen çalışmalar da bulunmaktadır.

Çalışmamızın bir diğer değişkeni çevrenizde spor tesisi var mı değişkenine bakıldığında çevresinde spor tesisi olmayan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım engellerinde bilgi eksikliği, tesis ve ilgi eksikliği alt boyutlarında ve rekreatif faaliyetlere katılım engelleri genel puanlarında, rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu beceri gelişimi ve enerji harcama alt boyutlarında

istatistiksel olarak anlamlı farklılık çıkmıştır. Çalışma ile ilgili alan yazında çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmanın bundan sonraki çalışmalara örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak; Cinsiyet değişkeninde rekreatif faaliyetlere katılım engellerinde farkın olması kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha az arkadaşına sahip olmaları, daha az aktiviteye katılmaları ve kadın öğrencilere yönelik aktivitelerin daha az olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu söylediklerimizi rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu alt değişkenlerinden takım üyeliği/ruhu ve enerji alt boyutların erkeklerden az çıkmasından da anlayabilmekteyiz. Rekreatif faaliyetlere katılımda kadın öğrencilerin birey psikolojisi ve ilgi eksikliği, rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonlarında üyeliği/ruhu ve enerji alt boyutlarının düşük çıkması öğrencilerin mental iyi oluş seviyelerinin erkek öğrencilerden düşük çıkmasının nedenini bizlere açıklamaktadır. Rekreatif faaliyetler hazırlanırken kadın öğrencilerin de katılabileceği faaliyetler düzenlenmesi kadın öğrencilerin hem katılımını artıracak hem de katılım engellerini azaltacaktır. Sınıf değişkeninde 4. sınıf öğrencilerin diğer öğrencilere oranla daha az rekreatif faaliyetlere katılım engelleri olmasının nedeni olarak tüm faaliyetlerden haberinin olması ve tüm faaliyetleri biliyor olmasına ve rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonlarına beceri gelişimi ve başarı/statüsünün düşük olmasını ise yine dediğimiz gibi faaliyetlere çok katılmasından ya da önlerinde geleceklerini ilgilendiren önemli bir sınav olduklarını düşünmelerinden kaynaklı olabilir. Çevrenizde spor tesisi var mı değişkenine bakıldığında çevresinde spor tesisi olmayan öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım engellerinde bilgi eksikliği, tesis ve ilgi eksikliği alt boyutlarında ve rekreatif faaliyetlere katılım engelleri genel puanlarında, rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonu beceri gelişimi ve enerji harcama alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık çıkmıştır. Bu bilgiler ışığında öğrencilerin yakınlarında tesis bulunmaması rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ve rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları açısından son derece önemli olduğu bir kez daha vurgulanmıştır. Öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım engelleri azaltmak ya da ortadan kaldırmak ve rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları artırmak için spor tesis sayılarının sayısının artırılması, tesislerin herkesin ulaşabileceği yerlere yapılması ve tesislerde yapılan aktivitelerin herkese duyurulması gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin enerjilerini iyi yönde harcayabilecekleri böyle tesislere ihtiyaçları vardır. Öğrencilerin rekreatif faaliyetlere katılım motivasyonları arttıkça mental iyi oluş düzeyleri de artacaktır.

Bir rekreatif faaliyet planlarken planladığımız faaliyetlere katılımın yüksek olmasını istiyorsak, katılanların cinsiyeti, sınıfı, aile gelir seviyeleri, faaliyet yapmayı planladığımız yerin konumu, katılımcıların ilgileri katılımcıların katılım engelleri ve katılım motivasyonları gibi birçok demografik bilgiyi ve etkileyecek durumları göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Bütün bunların işin içerisinde yer alması hem daha fazla kişiye ulaşmayı hem de daha iyi organizasyon düzenlenmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aaker, D. A., Kumar, V., ve Day, G. S. (2007). *Marketing research*, 9. Edition, John Wiley & Sons, Danvers
- Alexandris, K., ve Carrol, B. (1997). Demographic differences in the perception of constraints on recreational sport participation: Result from a study in Greece. *Journal of Leisure Research*, 29(3), 107-125.
- Altın, M., ve Barsbuğa, Y. (2014, Kasım). *Serbest zaman faaliyetlerine üniversite öğrencilerinin katılımı ile ilgili kısıtlamaların belirlenmesi (Selçuk üniversitesi örneği)*. 13. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Altunay, B. R., ve Balcı, V. (2018). Ankara ili Keçiören ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine katılım motivasyonu, *Spor ve Performans Araştırmaları, Dergisi*, 9(1), 50-63.
- Ardahan, F., ve Lapa Yerlisu, T. (2010). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman tatmin düzeylerinin cinsiyete ve gelire göre incelenmesi, *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 21(4), 129-136.
- Coleman, R. ve Barries, G., (2000). *Yöneticinin Kılavuzu*, Çeviren: Harmancı M. Remzi Kitabevi, İstanbul, 206s.
- Çakır, V. O. Şahin, S. Serdar, E., ve Parlakkılıç, Ş. (2016). Kamu Çalışanlarının Serbest Zaman Engelleri İle Yaşam Tatmini Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of Tourism Theory and Research*, 2(2), 135-141.
- Çam, Y. (2020). *Orta öğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile spora katılım motivasyonlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Çelik, Z. (2014). *Ankara polis koleji öğrencilerinin boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Damianidis, C., ve Alexandris, K. (2007). Perceived constraints on extracurricular sports recreation activities among students, the case study of schools of livadia city in Greece. *Inquiries in Sports and Physical Education*, 5(3), 379-385.
- Demir, G. T., Namlı, S., Hazar, Z., Türkeli, A., ve Cicioğlu, H. İ. (2018). Bireysel ve takım sporcularının karar verme stilleri ve mental iyi oluş düzeyleri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 176-191.
- Ekinci, N. E., Gündüz, B., Kalkavan, A., ve Üstün, Ü. D. (2014). Üniversite öğrencilerinin sportif ve sportif olmayan rekreatif etkinliklere katılmalarına engel olabilecek unsurların incelenmesi sportif bakış. *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Fortier, M.S., Vallerand, R.J., Briere, N.M., ve Provencher, P.J. (1995). Competitive and recreational sport structures and gender: a test of their relationship with sport motivation, *International Journal of Sport Psychology*, 26, 24-39.
- Gilat R, ve Cole BJ. (2020). COVID-19, medicine, and sports. *Arthroscopy, sports medicine, and rehabilitation*. 1;2(3): 175-6.
- Gümüş, H., Alay-Özgül, S. ve Karakılıç, M. (2016). *Fiziksel aktivite amaçlı park ve rekreasyon alanlarına gelen kullanıcıların mekân seçimini ve fiziksel aktiviteye katılmalarını etkileyen faktörleri incelemek*. 12. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Gürbüz, Bülent ve Diğerleri (2012). "Boş Zaman Engelleri Ölçeği: Yapı Geçerliliğinin Test Edilmesi", *12. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, 12-14 Aralık, Denizli (Yayıma Kabul Edildi).
- Karaçar, E., ve Paslı, M. M. (2014). Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı Öğrencilerinin Rekreasyonel Eğilimleri ve Rekreasyonel Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler, *Turizm Akademik Dergisi*, 1(1), 29-38.
- Karaküçük, Suat (1999), *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kaya, S. (2003). *Yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin boş zaman değerlendirme eğilimi ve etkinliklerin sosyalleşmeye etkisi*, Doktora Tezi Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keldal, G. (2015). Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe Formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 103-115.
- Koivumaa-Honkanen H, Kaprio J, Honkanen (2005). The stability of life satisfaction in a 15-year follow-up adult Finns healthy at baseline. *BMC Psychiatry*, 59,794- 798

- Lakot, K. Korur, E. N. Öncü, E., ve Gürbüz, B. (2013). Bireyler Rekreatif Etkinliklere NedenKatılmazlar? Akademisyenler Örneği. *II. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, (ss. 351-358). Dokuz Eylül Üniversitesi. Kuşadası. 31 Ekim - 03 Kasım 2013.
- Malhotra, N. K. (2004). *Marketing Research an Applied Orientation*, 4. Edition, Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- Martinović, D., Ilić, J., ve Višnjić, D. (2011). Gender differences in sports involvement and motivation for engagement in physical education in primary school. *Problems of Education in the 21st Century*, 31.
- Mutlu, İ. (2008). *Egzersiz yapan kişilerin boş zamanlarına yönelik tutumları üzerine bir araştırma: Kayseri ili örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Oyar, Z. B., Aşçı, H. F., Çelebi, M., ve Mülazımoğlu, Ö. (2001). Spora katılım güdüsü ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 21-23.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 126-131.
- Öztürk, H. (2016). The Obstacles Affecting Shopping Center Employees' Participation in Recreational Activities, *J Soc Sci*, 47(1), 41-48.
- Paksoy, M., Çalık, F., Çimen, K., ve Yaşartürk, F. (2016). Abdullah Gül üniversitesi öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımını etkileyen faktörler. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(1), 39-50.
- Pala, F. ve Dinç S. C. (2013). Kamu Kurumlarında Görev Yapan Personelin Serbest ZamanEtkinliklerine Katılımını Engelleyen Faktörlerin Belirlenmesi. *II. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, (ss. 632-637). Dokuz Eylül Üniversitesi. Kuşadası. 31 Ekim - 03 Kasım 2013.
- Polat, C. (2017). *Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılım engellerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Kütahya ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Pulur, A. (2003). Üniversitede görev yapan öğretim elemanları ve idari personellerin boş zamanlarını sporla değerlendirme eğilimlerinin araştırılması (Kırıkkale örneği), *10-11 Ekim Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi*, Ankara.
- Sawyer, M. G., Arney, F. M., Baghurst, P. A., Clark, J. J., Graetz, B. W., Kosky, R. J., ve Rey, J. M. (2001). The mental health of young people in Australia: key findings from the child and adolescent component of the national survey of mental health and wellbeing. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 35(6), 806-814.
- Şama, E. (2003). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 2.
- Telci, İ. (2020). *Üniversitedeki spor tesislerinde sportif rekreasyon faaliyetlerine katılan ve katılmayan akademik ve idari personellerin serbest zaman motivasyonlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Rize.
- Zikmund, W. G. (1997). *Business Research Methods*, 5. Edition, The Dryden Press, Orlando.
- Zümbül, S. (2019). Öğretmen adaylarının psikolojik iyi oluş düzeylerinde bilinçli farkındalık ve affetmenin yordayıcı rolleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 20-36.

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.